

تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۵، پاییز ۱۳۹۴

عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت

فضل‌اله عزیزپور فرد^۱، سارا قبادی علی‌آبادی^۲، حسن صدیقی^{۳*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۴/۱۶

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت بود. جامعه آماری ۶۰۰ نفر از اعضای تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت را تشکیل داد که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۲۳۴ نفر از اعضای این تعاونی‌ها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود که روایی آن توسط جمعی از استادان گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ برای همه قسمت‌های پرسش‌نامه بالاتر از ۰/۷۶ به دست آمد و در نتیجه تأیید گردید. برای سنجش عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران از تحلیل عاملی استفاده شد. نتایج این تحلیل نشان داد که مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شامل پنج عامل دانشی - انگیزشی، حمایتی، توانمندی اقتصادی، ارتباطی و آموزشی و مقدار واریانس تجمعی تبیین شده توسط این پنج عامل برابر ۵۵/۸۴ درصد است.

واژه‌های کلیدی: تعاونی‌های دامداران، موفقیت تعاونی‌ها، مشارکت مردمی، شهرستان کوهدشت

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

۳. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

E-mail: sadigh_h@modares.ac.ir

* نویسنده مسئول

مقدمه

در ایران تعاون، به مفهوم واقعی کلمه، از سابقه‌ای بس طولانی برخوردار است. تعاون و همکاری‌های مختلف اجتماعی در بسیاری از موارد عامل مهمی در شکل‌گیری تغییر و تحولات اجتماعی بوده است که در سراسر تاریخ پرفراز و نشیب ایران به چشم می‌خورد (کرباسی و همکاران، ۱۳۹۲). تعاونی‌ها در هر نوع تغییر و تحول ساختاری نقش بسیار ارزنده‌ای بر عهده دارند به طوری که تاکنون در ایران بیش از ۱۰۰ هزار تعاونی با حدود ۱۵ میلیون عضو شکل گرفته و نیز بخش بزرگی از مشکلات کشور مانند سازماندهی افراد علاقه‌مند به فعالیت‌های اقتصادی و جوانان جویای کار بر عهده این بخش گذاشته شده است (سلیمزاده و همکاران، ۱۳۹۱).

در کشور ما نیز با ترسیم نظام اقتصادی کشور در قالب سه پایه دولتی، خصوصی و تعاونی، به نحوی از این دیدگاه تبعیت گردیده و رشد اقتصاد ملی به کاهش دیوان‌سالاری و تصدیگری کامل دولت و خصوصی‌سازی صرف و ارتقای بخش تعاون ربط داده شده است (مهرنگار و حسینی‌نیا، ۱۳۸۸).

گسترش روزافزون شرکت‌های تعاونی و تعاونی‌های دامداران به طور خاص و استقبال مردم از آن‌ها موجب شده است تا تعاونی‌ها در برنامه توسعه اقتصادی کشور یک واقعیت انکارناپذیر به شمار آیند به طوری که بر پایه قانون اساسی نیز یکی از سه رکن بخش اقتصاد کشور به حساب می‌آیند. با این حال، هنوز لزوم افزایش کمی و بهبود کیفی تولیدات و خدمات تعاونی‌ها و نیز توسعه شبکه تعاونی‌ها احساس می‌شود. بر اساس نتایج بعضی مطالعات و تجارب تعاونی‌های موفق می‌توان گفت در دستیابی به موفقیت، شناخت و آگاهی از عوامل و سازه‌ها ضروری است.

با توجه به مطالب پیش‌گفته، این تحقیق با هدف بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوه‌دشت انجام گرفت و در آن سعی شد با به‌کارگیری مدل تحلیل عاملی با تقلیل شاخص‌ها به عوامل و شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت این تعاونی‌ها، راهکاری مناسب در این زمینه ارائه گردد.

پیشینه تحقیق

سیلویا و همکاران (Sylvia et al., 2014) با تجزیه و تحلیل موفقیت تعاونی‌ها نشان دادند که اعضای تعاونی‌ها موفقیت خود را در گروی وجود شرایطی از جمله گروه‌های همگن، حقوق اختصاص داده‌شده، شرایط ایمن و قراردادهای الزام‌آور می‌دانند.

نتایج تحقیق احمدپور و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد اکثر پاسخگویان موفقیت تعاونی‌ها را در تأمین نهاده‌ها و امور زیربنایی و ارائه مشاوره‌های تخصصی در سطح زیاد و خیلی زیاد و در ارائه خدمات آموزشی نسبتاً زیاد ارزیابی کردند.

یافته‌های مطالعه شهرکی و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد میزان آشنایی اعضا با فعالیت‌های تعاونی، میزان تحصیلات اعضا و توجه به نیاز و اهداف اعضا مهم‌ترین متغیرهای فردی تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌ها به شمار می‌آیند.

آزادی و همکاران (Azadi et al., 2011) با بررسی متغیرهای مختلف نشان دادند تعاونی‌های زنبورعسل، پرورش گاو شیری و بره در میان انواع مختلف تعاونی موفق‌تر بوده‌اند به طوری که در میان ویژگی‌های فردی، منافع، دانش فنی و درک مفهوم تعاونی؛ در میان متغیرهای اقتصادی درآمد و سرمایه‌گذاری جاری؛ و در میان عوامل خارجی، دسترسی به بازار با موفقیت ارتباط معنی‌داری داشتند.

مجردی و همکاران (۱۳۹۱) با استفاده از روش تحلیل عاملی، عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌ها را در قالب ۸ عامل هماهنگی آموزشی، حرفه‌ای، اقتصادی، حمایتی، سازمانی، اجتماعی، ارتباطی و رسانه‌ای و بازاریابی دسته‌بندی کردند. این عوامل در مجموع ۶۸/۳۳ درصد از تغییرات واریانس متغیر موفقیت تعاونی‌ها را تبیین کردند.

یافته‌های پژوهش گراوندی و علی‌بیگی (۱۳۹۰) نشان داد به ترتیب مشکلات ساختاری و زیربنایی، مشکلات مالی و قانونی، سیاست‌های دولت، مدیریت ناکارآمد و کمبود دانش و اطلاعات فنی از جمله عواملی هستند که سبب بروز رکود و از کارافتادگی تعاونی‌های مورد مطالعه شده‌اند.

تحقیق دی آلسی و همکاران (De Alessi et al., 2014) نشان داد که مشوق‌های اقتصادی دارای تأثیر مثبت و نظارت دارای تأثیر منفی در ساختار، عملکرد و مشارکت اعضای تعاونی‌ها بوده‌اند.

نتایج تحقیق کاستلینی (Castellini, 2014) نشان داد تعاونی‌هایی که برنامه‌ریزی و کنترل آن‌ها به صورت مشارکتی است، نسبت به سایر تعاونی‌ها موفق‌تر عمل می‌کنند. نتایج تحقیق علی‌بیگی و رحیمی (۱۳۹۱) نشان داد متغیرهای اعتماد درون‌گروهی، تعهد سازمانی و دانش و آگاهی از اصول تعاون به طور مثبت و مستقیم در توانمند ساختن اعضا تأثیر دارند و همچنین متغیرهای تقسیم داوطلبانه وظایف، انسجام گروهی، شفافیت نقش‌ها، حمایت تعاونی از اعضا و دسترسی به منابع اطلاعاتی تأثیر غیرمستقیم بر توانمندسازی دارند. نکویی نائینی و محمدی (۱۳۹۰) بیان می‌کنند رابطه بالایی بین متغیر مشارکت اعضا و متغیر موفقیت وجود دارد و لذا تأثیر مشارکت اعضا در موفقیت تعاونی‌ها کاملاً بارز است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی و از نوع تحقیقات همبستگی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل ۶۰۰ نفر ($N=600$) از اعضای تعاونی‌های دامداران است که زیر نظر سازمان تعاون کار و رفاه اجتماعی شهرستان کوهدشت و در پنج بخش کوهدشت مرکزی، درب‌گنبد، طرحان، کوهنانی و رومشگان فعالیت می‌کنند. به علت اینکه دسترسی به اعضا امکان‌پذیر نبود و همچنین برای صرفه‌جویی در وقت و هزینه، از میان جامعه آماری ۲۳۴ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند ($n=234$). در این تحقیق با بررسی منابع مختلف، پرسش‌نامه‌ای جهت جمع‌آوری اطلاعات تدوین شد که روایی آن به وسیله جمعی از استادان گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (که مقدار آن برای همه متغیرها بالای ۰/۷۶ به دست آمد) تأیید شد. از

۲۳۴ پرسش‌نامه توزیع شده ۲۲۴ پرسش‌نامه جهت تجزیه و تحلیل مناسب تشخیص داده شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSSwin21 مورد توصیف و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از تحلیل عاملی نیز برای سنجش عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران استفاده شد.

نتایج و بحث

از لحاظ جنسیت، ۸۵/۷ درصد پاسخگویان این تحقیق را مردان و ۱۴/۳ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. یافته‌های حاصل از آمار توصیفی نشان داد میانگین سن پاسخگویان ۴۶/۷۳ سال با انحراف معیار ۱۲/۹۴ است. تقریباً بیشتر پاسخگویان را افراد میانسال در بر می‌گیرند، ولی ۴۲/۴ درصد پاسخگویان زیر ۴۲ سال و ۱۳/۴ درصد بالای ۶۲ سال سن دارند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن (n= ۲۲۴)

سطوح متغیر	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی	کمینه	بیشینه
۲۳ تا ۳۳	۳۳	۱۴/۷	۱۴/۷		
۳۳ تا ۴۲	۶۲	۲۷/۷	۴۲/۴		
۴۲ تا ۵۲	۵۵	۲۴/۶	۶۷	۲۳	۷۵
۵۲ تا ۶۲	۴۴	۱۹/۶	۸۶/۶		
بیشتر از ۶۲	۳۰	۱۳/۴	۱۰۰		

میانگین = ۴۶/۷۳، انحراف معیار = ۱۲/۹۴، مد = ۳۳، میانه = ۴۵/۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج آمار توصیفی همچنین نشان داد دامداری شغل اصلی ۹۴/۶ درصد پاسخگویان و شغل فرعی ۵/۴ درصد از آنان است. از میان پاسخگویان، ۶۹ نفر (۳۰/۸ درصد) در کلاس‌های آموزشی- ترویجی شرکت نموده‌اند و ۱۵۵ نفر (۶۹/۲ درصد) دیگر در این کلاس‌ها شرکت نکرده‌اند. میانگین سابقه کار کشاورزی پاسخگویان ۱۱/۵۵ سال و میانگین سطح زیرکشت آنان

۲/۸۳ هکتار است. میانگین سابقه عضویت در تعاونی پاسخگویان ۱۰/۲۸ سال با انحراف معیار ۶/۸۷ است. ۶۳/۸ درصد از پاسخگویان دارای سابقه عضویت کمتر از ۱۰ سال و ۷/۶ درصد دارای سابقه عضویت بیشتر از ۲۰ سال هستند. میانگین تعداد دام اعضای تعاونی ۸۰ رأس با انحراف معیار ۴۴ است. همچنین ۷۰/۱ درصد پاسخگویان دارای تعداد دام کمتر از ۱۰۰ رأس و ۷/۶ درصد دارای تعداد دام بیشتر از ۱۵۰ رأس می‌باشند (جدول ۲).

جدول ۲. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سابقه عضویت و تعداد دام (n= ۲۲۴)

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد معتبر	درصد تجمعی	کمینه	بیشینه
	۱ تا ۵	۷۲	۳۲/۱	۳۲/۱	۱	۲۵
سابقه عضویت (سال)	۵ تا ۱۰	۷۱	۳۱/۷	۶۳/۸		
	۱۰ تا ۱۵	۲۸	۱۲/۵	۷۶/۳		
	۱۵ تا ۲۰	۳۶	۱۶/۱	۹۲/۴		
	بیشتر از ۲۰	۱۷	۷/۶	۱۰۰		
میانگین = ۱۰/۲۸، انحراف معیار = ۶/۸۷، مد = ۲۰، میانه = ۸						
	کمتر از ۵۰	۶۳	۲۸/۱	۲۸/۱	۲	۲۰۰
تعداد دام (رأس)	۵۰ تا ۱۰۰	۹۴	۴۲	۷۰/۱		
	۱۰۰ تا ۱۵۰	۵۰	۲۲/۳	۹۲/۴		
	بیشتر از ۱۵۰	۱۷	۷/۶	۱۰۰		
میانگین = ۸۰، انحراف معیار = ۴۴، مد = ۱۱۰، میانه = ۷۸						

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در این تحقیق، برای تعیین مهم‌ترین عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. مقدار KMO به دست آمده (۰/۹۵) نشان داد که واریانس مجموع متغیرهای تحقیق تحت تأثیر عوامل پنهانی و بنیادی هستند و متغیرهای

وارد شده برای آزمون تحلیل عاملی مناسب می‌باشند. نتایج آزمون بارتلت^۱ نیز فرضیه همانی بودن ماتریس همبستگی را در سطح خطای ۰/۰۰۱ رد نمود و نشان داد که بین متغیرهای وارد شده در تحلیل ارتباط معنی‌داری وجود دارد. آزمون کیزر- که به قاعده کیزر- گاتمن^۲ یا قاعده مقدار ویژه معروف است- عامل‌های مناسب را عامل‌هایی می‌داند که مقدار ویژه آن‌ها بالاتر از عدد ۱ است. معیار کیزر اغلب به‌عنوان مناسب‌ترین روش برای تحلیل مؤلفه‌های اصلی معروف است (حبیب‌پور کتابی و صفری شالی، ۱۳۸۸).

با توجه به معیار کیزر، ۵ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک بودند که توانستند ۵۵/۸۴ درصد واریانس کل را تبیین نمایند (جدول ۳). پس از چرخش عاملی به روش واریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌های دامداران در ۵ عامل طبقه‌بندی شدند که جدول ۳ پنج عامل استخراج شده را همراه با مقادیر ویژه و درصد واریانس بعد از چرخش نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، عامل اول (دانشی - انگیزشی) بیشترین سهم (۲۱/۲۹ درصد) و عامل پنجم (آموزشی) کمترین سهم (۶/۱۹ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارند.

جدول ۳. عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوه‌دشت

عوامل	مقادیر ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
دانشی- انگیزشی (عامل اول)	۸/۰۹	۲۱/۲۹	۲۱/۲۹
حمایتی (عامل دوم)	۴/۳۳	۱۱/۴۰	۳۲/۶۹
توانمندی اقتصادی (عامل سوم)	۴/۰۸	۱۰/۷۴	۴۳/۴۳
ارتباطی (عامل چهارم)	۲/۳۶	۶/۲۲	۴۹/۶۵
آموزشی (عامل پنجم)	۲/۳۵	۶/۱۹	۵۵/۸۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

1. Bartlett's Test of Sphericity
2. Kaiser- Guttman

برای تعیین سطح معنی‌داری و بیان نقش هر متغیر در عامل مربوط، در پژوهش حاضر متغیرهایی که بار عاملی بیش از ۰/۴ داشتند مدنظر قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که تمام متغیرهای وارد شده دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ بوده‌اند (جدول ۴). بر اساس نتایج جدول ۴، متغیرهای که در هر یک از پنج عامل مذکور قرار می‌گیرند به شرح زیرند:

عامل اول (دانشی - انگیزشی): شامل گویه‌های زیر است: خودکنترل و خودجوش بودن اعضای تعاونی، رضایت از عضویت در تعاونی، جیره نویسی و مشاوره به دامداران، جلوگیری از ضایعات و آلودگی منابع، هماهنگی اعضای تعاونی با یکدیگر، شرکت اعضا در فعالیت‌های مربوط به تعاونی، ایجاد انگیزه در بین اعضای تعاونی از طریق بازدید از تعاونی‌های موفق، اطلاع‌رسانی و حرفه‌آموزی به اعضای تعاونی، آموزش اعضای تعاونی در رابطه با مسائل مختلف دامداری، رعایت قوانین و مقررات بخش تعاون، عدم اختلاف بین اعضای تعاونی و هیئت‌مدیره، انتشار به‌موقع اطلاعات مناسب و جدید، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی جهت افزایش مهارت فنی و تخصصی و ارتباط بین اعضای تعاونی با یکدیگر. بار عاملی این متغیرها نشان می‌دهد که تمامی آن‌ها با این عامل همبستگی مثبت و بالایی دارند. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۸/۰۹) که از تمامی عامل‌های دیگر بیشتر است، ۲۱/۲۹ درصد از کل واریانس را تبیین می‌کند.

عامل دوم (حمایتی): شامل گویه‌های زیر است: جلب حمایت‌های دولت، ارتباط و مشاوره با اعضا برای اخذ تصمیمات توسط مدیریت تعاونی، برگزاری دوره‌های آموزشی - مهارتی بازاریابی محصولات دامی، ارائه آموزش در رابطه با مزایای تعاونی و تولید تعاونی به اعضا، رعایت اصل عضویت آزاد و اختیاری، حفاظت از منابع و استفاده بهینه از آن‌ها و عدم پارتی‌بازی در تعاونی. طبق نتایج به‌دست آمده، بار عاملی این متغیرها بین ۰/۵۲ تا ۰/۵۹ است و تمامی متغیرها با عامل دوم همبستگی مثبت دارند. این عامل با مقدار ویژه ۴/۳۳، در مجموع ۱۱/۴۰ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل سوم (توانمندی اقتصادی): شامل گویه‌های زیر است: صادرات گوشت قرمز بسته‌بندی شده، صادرات علوفه‌های دامی، افزایش سود در طی سال‌های گذشته، فروش و بازاریابی محصولات دامی، تقسیم منصفانه سود بین اعضای تعاونی و دعوت از اعضای تعاونی برای شرکت

در راهپیمایی و انتخابات. عامل سوم با مقدار ویژه ۴/۰۸ در مجموع ۱۰/۷۴ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل چهارم (ارتباطی): شامل گویه‌های زیر است: استفاده از امکانات و تسهیلات تعاونی، کسب درآمد بیشتر در تعاونی، برقراری ارتباط بیشتر و راحت‌تر با مسئولان و کارشناسان نهادهای دولتی و عضویت در تعاونی برای بازاریابی. این عامل با مقدار ویژه ۲/۳۶، در مجموع ۶/۲۲ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل پنجم (آموزشی): شامل گویه‌های زیر است: شرکت در دوره‌ها و کلاس‌های آموزشی برگزار شده توسط تعاونی، شرکت در بازدیدهای گروهی از تعاونی‌های نمونه و موفق و افزایش دانش و اطلاعات به‌روز در زمینه تولید محصولات دامی. این عامل با مقدار ویژه ۲/۳۵، در مجموع ۶/۱۹ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

جدول ۴. متغیرهای استخراج شده از تحلیل عاملی و بار عاملی به دست آمده از چرخش واریماکس

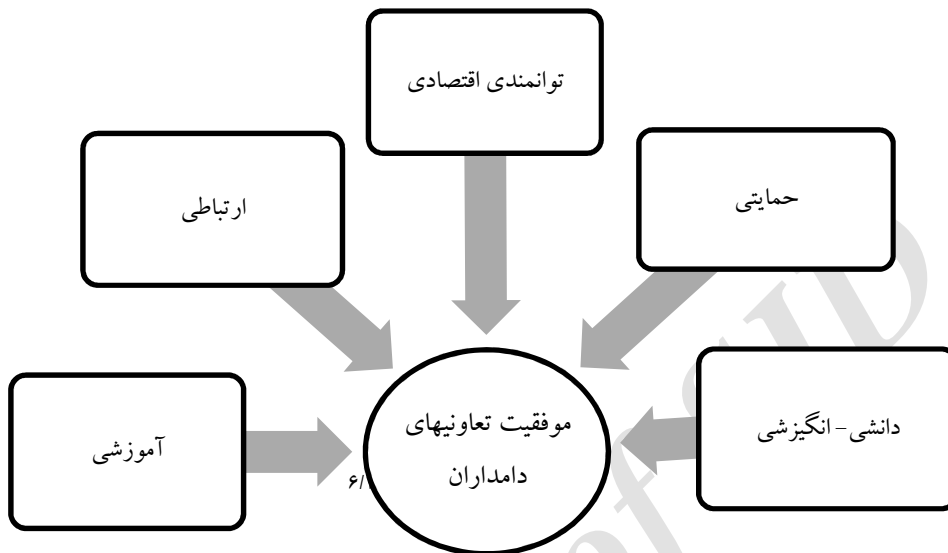
بار عاملی	متغیرها	نام عامل
۰/۷۱	خودکنترل و خودجوش بودن اعضای تعاونی	دانشی - انگیزشی
۰/۶۹	رضایت از عضویت در تعاونی	
۰/۶۵	جیره‌نویسی و مشاوره به دامداران	
۰/۶۵	جلوگیری از ضایعات و آلودگی منابع	
۰/۶۵	هماهنگی اعضای تعاونی با یکدیگر	
۰/۶۳	شرکت اعضا در فعالیت‌های مربوط به تعاونی	
۰/۶۱	ایجاد انگیزه در بین اعضای تعاونی از طریق بازدید از تعاونی‌های موفق	
۰/۶۰	اطلاع‌رسانی و حرفه‌آموزی به اعضای تعاونی	
۰/۵۹	آموزش اعضای تعاونی در رابطه با مسائل مختلف دامداری	
۰/۵۹	رعایت قوانین و مقررات بخش تعاون	
۰/۵۹	عدم اختلاف بین اعضای تعاونی و هیئت‌مدیره	
۰/۵۷	انتشار به‌موقع اطلاعات مناسب و جدید	
۰/۵۵	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی جهت افزایش مهارت فنی و تخصصی	
۰/۵۴	ارتباط بین اعضای تعاونی با یکدیگر	

ادامه جدول ۴.

۰/۵۹	جلب حمایت‌های دولت	
۰/۵۷	ارتباط و مشاوره با اعضا برای اخذ تصمیمات توسط مدیریت تعاونی	
۰/۵۵	برگزاری دوره‌های آموزشی - مهارتی بازاریابی محصولات دامی	
۰/۵۴	ارائه آموزش در رابطه با مزایای تعاونی و تولید تعاونی به اعضا	حمایتی
۰/۵۴	رعایت اصل عضویت آزاد و اختیاری	
۰/۵۲	حفاظت از منابع و استفاده بهینه از آنها	
۰/۵۲	عدم پارتی‌بازی در تعاونی	
۰/۷۵	صادرات گوشت قرمز بسته‌بندی شده	
۰/۵۴	صادرات علوفه‌های دامی	
۰/۵۳	افزایش سود در طی سال‌های گذشته	توانمندی اقتصادی
۰/۴۹	فروش و بازاریابی محصولات دامی	
۰/۴۷	تقسیم منصفانه سود بین اعضای تعاونی	
۰/۴۴	دعوت از اعضای تعاونی برای شرکت در راهپیمایی و انتخابات	
۰/۷۸	استفاده از امکانات و تسهیلات تعاونی	
۰/۶۷	کسب درآمد بیشتر در تعاونی	
۰/۶۲	برقراری ارتباط بیشتر و راحت‌تر با مسئولان و کارشناسان نهادهای دولتی	ارتباطی
۰/۵۷	عضویت در تعاونی برای بازاریابی بهتر	
۰/۶۹	شرکت در دوره‌ها و کلاس‌های آموزشی برگزار شده توسط تعاونی	
۰/۶۸	شرکت در بازدیدهای گروهی از تعاونی‌های نمونه و موفق	آموزشی
۰/۵۱	افزایش دانش و اطلاعات به‌روز در زمینه تولید محصولات دامی	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران در شکل ۱ نشان داده شده است .

شکل ۱. مدل نهایی تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این تحقیق جهت شناخت عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران ۳۴ شاخص به‌کار گرفته شد و داده‌ها با استفاده از مدل تحلیل عاملی مورد تجزیه و تحلیل قرار گردید. با توجه به ملاک کیزر، ۵ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌های دامداران استخراج شد. در کل و به طور خلاصه می‌توان گفت موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت منوط به ارتقای آموزش اعضای تعاونی، ارتقای مهارت‌های فنی- تخصصی اعضای تعاونی، مشارکت اعضای تعاونی در فرایند تصمیم‌گیری، حمایت مادی دولت، تسهیل فرایند بازاریابی و بازاریابی محصولات تولیدی، مهارت و نگرش اعضا، تدوین قوانین پیشرفته در راستای نظارت و حمایت همه‌جانبه از تعاونی‌های دامداران و تقویت سرمایه اجتماعی اعضای تعاونی است. لذا با توجه به نتایج به‌دست آمده پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. از آنجا که عامل دانشی- انگیزشی مهم‌ترین عامل در موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت بوده است، پیشنهاد می‌گردد آموزش‌های پایه‌ای به اعضای تعاونی‌ها ارائه شود و در کنار آموزش‌های رسمی، آموزش‌های غیررسمی مطابق با شرایط کار مانند آموزش اصول دامپروری، بهداشت دام، آموزش فناوری‌های جدید و مواردی از این دست به اعضای تعاونی‌ها ارائه شود.
۲. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در زمان تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز، دامداران بر لزوم تخصیص و بهبود وضعیت اعطای تسهیلات بانکی تأکید نمودند، لذا توصیه می‌گردد در جهت رفع مشکلات مربوطه اقدام گردد و با بررسی وضعیت و میزان منابع مالی مورد نیاز دامداران، راهکارهای مناسب برای تأمین و ارائه مطلوب این منابع اتخاذ گردد.
۳. تعاونی‌ها و اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی به جنبه‌های اجتماعی و انسانی مانند مشارکت اعضا در جلسات و تصمیم‌گیری‌ها، ارتقای مهارت فنی اعضا، جذب مدیران خلاق و افزایش رضایتمندی اعضا از اداره تعاون کار و رفاه اجتماعی شهرستان و استان از طریق ارائه خدمات مشاوره‌ای و تأمین اعتبارات لازم برای اعضا توجه ویژه داشته باشند.
۴. ایجاد انگیزه در اعضای تعاونی‌ها برای مشارکت در فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و پشتیبانی امور تعاونی‌ها می‌تواند منجر به افزایش همبستگی اجتماعی و اعتماد متقابل اعضا گردد. به این منظور می‌توان از روش‌هایی همچون اعطای امتیازهای مالی و غیرمالی به اعضای فعال، پویا و دارای پیشنهادها کاربردی موفق در جهت بهبود امور تعاونی‌ها و نیز تقسیم کار مطلوب در تعاونی‌ها بر اساس توانمندی و تخصص هر فرد استفاده کرد.
۵. تعاونی‌ها و نهادهای دولتی از جمله جهاد کشاورزی به برگزاری هر چه بهتر و بیشتر کلاس‌ها، جلسات و استفاده از کارشناسان خبره توجه جدی داشته باشند و آموزش به صورت کارگاه آموزشی و بازدید از تعاونی‌های موفق صورت گیرد. برای افزایش دانش اعضای بی‌سواد و کم‌سواد تعاونی‌ها پیشنهاد می‌شود از نمایش فیلم‌های آموزشی ترویجی در خصوص فعالیت و حیطه کاری آن‌ها در تعاونی مربوطه‌شان بیشتر استفاده گردد.

منابع

- احمدپور، ا.، مختاری، و. و پورسعید، ع. ر. (۱۳۹۲). سنجش میزان موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان ایلام. *تعاون و کشاورزی*، ۲ (۸)، ۲۷-۴۴.
- حبیب‌پور گتایی، ک. و صفری شالی، ر. (۱۳۸۸). *راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌های کمی)*. تهران: نشر لویه.
- سلیمزاده، پ.، کلانتری، خ. و مطیعی، ن. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی دامپروری مطالعه موردی استان آذربایجان شرقی. *تعاون و کشاورزی*، ۲۳ (۱۰)، ۱۱۷-۱۳۲.
- شهرکی، م. ر.، بارانی، ح. و عابدی سروسنایی، ا. (۱۳۹۰). عوامل فردی مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی مرتع‌داری در استان گلستان. *تعاون و کشاورزی*، ۲۳ (۹)، ۳۷-۵۱.
- علی‌بیگی، ا. ح. و رحیمی، ا. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر توانمندسازی روانشناختی اعضای تعاونی‌های پرورش محصولات گلخانه‌ای استان کرمانشاه. *تعاون و کشاورزی*، ۱ (۴)، ۲۰-۴۲.
- کرباسی، ع. ر.، آقاصفری، ح. و حسینی، س. م. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر رضایت اعضای تعاونی‌های گاوآران (مطالعه موردی: تعاونی‌های گاوآران مشهد). *اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۲۷ (۳)، ۲۱۳-۲۲۲.
- گراوندی، ش. و علی‌بیگی، ا. ح. (۱۳۹۰). علل رکود تعاونی‌های پرورش گوساله در شهرستان کرمانشاه: مطالعه موردی تعاونی ۳۴۸. *تعاون و کشاورزی*، ۲۲ (۵)، ۶۸-۷۷.
- مجردی، غ. ر.، شاهقلیان، ز. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامپروری در شهرستان خداآبند. *تعاون و کشاورزی*، ۲ (۵)، ۱۰۳-۱۲۴.
- مهرنگار، س. و حسینی‌نیا، غ. ح. (۱۳۸۸). شناسایی نیازهای آموزشی مدیران تعاونی‌های مرغداری و عوامل مؤثر بر آن، مطالعه موردی: مرغداران استان خراسان رضوی. *تعاون و کشاورزی*، ۲۰ (۲۰۸ و ۲۰۹)، ۱۷-۲۸.

نکویی نائینی، س.ع. و محمدی، ا. (۱۳۹۰). بررسی میزان مشارکت اعضا و تأثیر آن در موفقیت تعاونی‌های روستایی شهرستان اصفهان. *تعاون و کشاورزی*، ۲۲ (۸)، ۳۸-۵۳.

Azadi, H., Hosseininia, G., Zarafshani, K., Heydari, A., & Witlox, F. (2011).

Factors influencing the success of animal husbandry cooperatives: A case study in Southwest Iran. *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics (JARTS)*, 111(2), 89-99.

Castellini, M. (2014). Stakeholder theory and strategic management in third sector: An analysis on Italian cooperative associations. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 4498-4504.

De Alessi, M., Sullivan, J. M., & Hilborn, R. (2014). The legal, regulatory, and institutional evolution of fishing cooperatives in Alaska and the west coast of the United States. *Marine Policy*, 43, 217-225.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Sylvia, G., Cusack, C., & Swanson, J. (2014). Fishery cooperatives and the Pacific whiting conservation cooperative: Lessons and application to non-industrial fisheries in the Western Pacific. *Marine Policy*, 44, 65-71.

Factors Affecting on Success of Dairy Farmer's Cooperatives in Kouhdasht Township

F. Azizpourfard¹, S. Ghobadi Aliabadi², H. Sadighi^{3*}

Received: 08/02/2015 Accepted: 07/07/2015

Abstract

The main purpose of this study was to investigate factors affecting on success of dairy farmers cooperatives in Kouhdasht Township, Iran. Statistical population was 600 members of the cooperatives dairy farmers in Kouhdasht Township, that 234 person were selected as a sample by using Krejcie and Morgan Table and with cluster sampling. The research instrument was researcher made questionnaire that was validated and confirmed by a panel of faculty members at Tarbiat Modares University, Department of agricultural extension and education and its reliability was gained using the Cronbach's alpha test. The reliability score was confirmed higher than 0.76 for all parts of the questionnaire. A factor analysis was used for measuring the success of dairy farmer's cooperatives. The results showed the most important factors influencing the success of dairy farmers cooperative included five components; Knowledge-motivational, Supportive, Economic capabilities, communication and Educational Factors, The amount of cumulative variance explained by the five factors was 55.84.

Keywords: Dairy Farmer's Cooperatives, Success of Cooperatives, People Participation, Kouhdasht Township

1. Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

2. Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

3. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

* Corresponding Author

E-mail:sadigh_h@modares.ac.ir